

جنگ ایران و عراق در آسمان

■ تام کوپر و فرزاد بیشاپ
■ انتشارات همایونی

این کتاب توسط دو نفر از تحلیلگران برجسته هوانوردی نظامی به نام «تام کوپر» و «فرزاد بیشاپ» به رشته تحریر درآمده و توسط امیر همایونی به زبان فارسی برگردانده شده است. نویسندگان کوشیده‌اند با نگاهی تاریخی-تحلیلی رویدادهای نبرد هوایی بین ایران و عراق را بررسی کنند؛ مترجم نیز به نوبه خود تلاش کرده با تطبیق داده‌ها با منابع موجود و اطلاعات افسران برجسته نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران بر غنای مطالب بیفزاید.

جنگ ایران و عراق از دیدگاه ...

■ کوین ام. وودز
■ انتشارات مرز و بوم

این کتاب از مجموعه کتاب‌هایی است که با حمایت شورای اطلاعات ملی آمریکا تهیه شده تا برخی مسائل مربوط به عراق در زمان صدام را از طریق گفت‌وگو با مقامات رژیم سابق عراق روشن کند. کتاب «جنگ ایران و عراق از دیدگاه فرماندهان صدام» با محوریت گفت‌وگو با چهار نفر از افسران عالی‌رتبه عراقی درباره عملیات‌های دریایی، هوایی، اطلاعات نظامی و توسعه توانمندی‌های نظامی ارتش سابق عراق ترجمه شده است.

جنگ ایران و عراق به روایت ...

■ محبوبه شمشیرگرها
■ کتابخانه ملی ایران

کتاب «جنگ ایران و عراق به روایت تحلیلگران غرب» مراحل مختلف تاریخ‌نگاری و مطالعاتی را که به زبان انگلیسی منتشر شده بود، در قالب کتاب درباره جنگ ایران و عراق منتشر کرده و با معرفی نویسندگان، مراکز آموزشی و پژوهشی پدیدآورنده این آثار را مورد بررسی قرار داده است. کتاب در سه بخش، آراء و نظرات را مطرح می‌کند. بخش نخست به توضیحات کلی از جریان تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق در غرب اختصاص دارد.

و ضدانقلاب از شهر پاوه و جنوب مریوان به پشت مرز بین‌المللی اجرا شد. کمبود توان نیروهای ایرانی و عدم جایگزینی نیروهای تازه‌نفس، ادامه عملیات را غیرممکن کرد؛ ساعت ۱۶ روز دوم عملیات، دستور عقب‌نشینی صادر شد.

عملیات فتح‌المبین

این عملیات با فرماندهی مشترک سپاه و ارتش، روز شنبه دوم فروردین ۱۳۶۱، در جبهه جنوبی منطقه غرب شوش و دزفول با رمز «یا زهرا(س)» آغاز شد. منطقه عمومی این عملیات در غرب رودخانه کرخه قرار گرفته بود. در این عملیات، ۱۵۰ دستگاه تانک، ۱۷۰ دستگاه نفربر، ۵۰۰ دستگاه خودرو، ۱۶۵ قبضه توپ ۱۸۲، ۱۳۰ و ۱۵۲ میلی‌متری، تعدادی سلاح سبک و نیمه‌سنگین، یک عدد کامل موشک سام ۶ به همراه سه فروند موشک، ۳۰ دستگاه مهندسی و ۱۸ فروند هواپیما به دست نیروهای ایرانی افتاد.

عملیات بیت‌المقدس

این عملیات که سبب آزادسازی خرمشهر شد، موفق‌ترین عملیات ایران در طول جنگ تحمیلی بود. عملیات بیت‌المقدس با هدف انهدام دو لشکر از نیروهای عراقی، بازپس‌گیری حدود ۵۴۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران، از جمله شهرهای خرمشهر، هویزه و پادگان حمید، خارج کردن شهرهای اهواز، حمیدیه و سوسنگرد از برد توپخانه عراق، تامین مرز بین‌المللی حد فاصل پاسگاه طلائیبه تا شلمچه و در نهایت آزادسازی جاده اهواز-خرمشهر و خارج شدن جاده اهواز-آبادان از برد توپخانه عراق، با رمز «بسم الله القاسم الجبارین یا محمد بن عبدالله(ع)» در چهار مرحله آغاز شد. خرمشهر پس از ۱۹ ماه پایداری و مقاومت، سرانجام در ساعت ۲ بعدازظهر روز سوم خرداد ۱۳۶۱ به طور کامل آزاد شد و پرچم جمهوری اسلامی ایران بر بالای «مسجد جامع» و پل تخریب‌شده خرمشهر برافراشته شد. طی عملیات بیت‌المقدس نه تنها ۵۰۳۸ کیلومتر مربع از اراضی اشغال‌شده از جمله: شهرهای خرمشهر، هویزه، پادگان حمید و جاده اهواز-خرمشهر آزاد شدند، بلکه شهرهای اهواز، حمیدیه و سوسنگرد نیز از تیررس توپخانه دشمن خارج شدند و ۱۸۰ کیلومتر از خط مرزی تأمین شد. طی این عملیات حدود ۱۹ هزار نفر از نیروهای دشمن به اسارت درآمدند و بالغ بر ۱۶ هزار نفر کشته و زخمی شدند.

عملیات رمضان

«عملیات رمضان» اولین عملیات نظامی پس از آزادسازی خرمشهر است که به صورت گسترده و به فرماندهی مشترک، شامگاه روز ۲۳ تیرماه ۱۳۶۱ مصادف با شب ۲۱ رمضان، سالروز شهادت امام علی(ع) با رمز «یا صاحب‌الزمان ادرکنی» اجرا شد. عملیات رمضان طراحی شد تا منطقه کوشک، طلائیبه و حاشیه جنوبی هورالهویزه در شمال، رودخانه دجله در جنوب، خط مرزی شمالی و جنوبی در شرق که از کوشک تا شلمچه امتداد دارد، را دربرگیرد. هر چند در ابتدای عملیات اوضاع جنگ به نفع نیروهای ایرانی بود و نیروهای ارتش و سپاه موفق به پاکسازی و الحاق بخش‌هایی شدند و اقدام به ساخت خاکریز مناسب و دو جداره در جناح شمالی کردند ولی به دلیل عدم دقت کافی، پنج کیلومتر از بخش متصرفی به دست دشمن افتاد.

عملیات بازی دراز

این عملیات از عملیات‌های نیمه‌گسترده به فرماندهی مشترک بود که در محور سرپل ذهاب-ارتفاعات بازی دراز، با هدف بازپس‌گیری این ارتفاعات در روز اول اردیبهشت ۱۳۶۰ آغاز شد و به مدت هشت روز به طول انجامید. در عملیات بازی دراز که منجر به آزادسازی قسمت زیادی از ارتفاعات بازی دراز شد، تلفات و ضایعات زیادی به تیپ ۲۲ کوهستان دشمن وارد شد و تیپ ۳ پیاده کوهستان عراق نیز منهدم شد.

عملیات امام علی(ع)

این عملیات از دیگر عملیات‌های مشترک بین نیروهای سپاه و ارتش است که هم‌زمان از سه محور، اولین حمله هماهنگ خود را اجرا کردند. این عملیات در شمال و جنوب کرخه با موفقیت اجرا شد و خسارات و تلفات سنگینی به اشغالگران وارد آورد. در این عملیات، رزمندگان موفق شدند تپه‌های الله‌اکبر، منطقه شیعیه و اراضی شمال سوسنگرد را آزاد کنند و با عملیات هماهنگ و هم‌زمان در غرب سوسنگرد که به منظور پشتیبانی عملیات اصلی انجام دادند، دشمن را تا سه کیلومتری سوسنگرد عقب راندند.

عملیات فرمانده کل قوا

این عملیات یکی از عملیات‌های سرنوشته‌ساز و نیمه‌گسترده در دوران جنگ تحمیلی عراق علیه ایران است که پس از عزل بنی‌صدر از فرماندهی کل قوا انجام شد. عملیات فرمانده کل قوا زمینه‌ساز طراحی و اجرای عملیات بزرگ ثامن‌الائمه برای شکست حصر آبادان به شمار می‌رود. این عملیات توسط سردار رحیم صفوی و شهید حسن باقری طراحی و اجرا شد.

عملیات رجایی و باهنر

این عملیات به صورت نیمه‌گسترده، در محور سرپل ذهاب-قراویز به فرماندهی مشترک سپاه، ارتش و گروه جنگ‌های نامنظم در روز ۱۱ شهریور ۱۳۶۰ و با هدف تکمیل عملیات شهید چمران، آزادسازی کامل شمال کرخه کور، تصرف ارتفاعات قراویز و کوره موش در شمال دشت ذهاب آغاز شد. پس از شش روز نبرد سخت در منطقه عملیاتی، در روز ۱۶ شهریور در حالی که به پایان رسید که فشار دشمن یعنی باعث عقب‌نشینی نیروهای ایرانی به مواضع اولیه خود شد.

عملیات ثامن‌الائمه(ع)

این عملیات که از آن به‌عنوان شکست حصر آبادان یاد می‌شود، روز پنجم مهرماه سال ۱۳۶۰ به مدت دو روز با مشارکت نیروهای سپاه و ارتش در شش رود کارون-آبادان با موفقیت اجرا شد. مهم‌ترین دستاورد این عملیات، انهدام ۹۰ دستگاه تانک و نفربر، ۱۰۰ دستگاه خودرو، دو پل پی.ام. پی، کشته، زخمی و اسارت بیش از ۳۸۰۰ تن از نیروهای عراقی، به غنیمت گرفتن حدود ۱۶۰ دستگاه تانک و نفربر، ۱۵۰ خودروی نظامی، ۳۰ دستگاه بولدوزر، پنج قبضه توپ ۱۵۲ میلی‌متری دوربرد، ۲ قبضه موشک‌انداز کاتیوشا و مقداری اسلحه سبک، سنگین و مهمات بود.

عملیات محمد رسول‌الله

این عملیات روز ۱۲ دی‌ماه ۱۳۶۰، با رمز «لا اله الا الله، محمد رسول‌الله» به مدت دو روز در منطقه بیاره و طویله عراق در غرب شهر نوسود ایران با هدف بیرون راندن نیروهای اشغالگر عراق

عملیات بیت‌المقدس

موفق‌ترین عملیات ایران در طول جنگ تحمیلی بود. این عملیات با هدف انهدام دو لشکر از نیروهای عراقی، بازپس‌گیری حدود ۵۴۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران، از جمله شهرهای خرمشهر، هویزه و پادگان حمید، خارج کردن شهرهای اهواز، حمیدیه و سوسنگرد از برد توپخانه عراق، تامین مرز بین‌المللی حد فاصل پاسگاه طلائیبه تا شلمچه و در نهایت آزادسازی جاده اهواز-خرمشهر و خارج شدن جاده اهواز-آبادان از برد توپخانه عراق، با رمز «بسم الله القاسم الجبارین یا محمد بن عبدالله(ع)» در چهار مرحله آغاز شد.